

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 2

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Правова держава та демократичне суспільство:
фактори розвитку та взаємодії”
м. Київ, МАУП, 14 квітня 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 30.03.16)*

Редакційна колегія:

*М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Л. Головка, д-р іст. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 2: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Правова держава та демократичне суспільство: фактори розвитку та взаємодії”, 14 квітня 2016 р. / редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 448 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Пеньков С. В. Теоретичний генезис проблеми використання службових тварин в оперативно-розшуковій діяльності.....	177
Погорєлова І. С. Політична культура українського суспільства у вимірі європейських цінностей	179
Севрук В. Г. Проблеми дослідження етнічних мотивів вчинення злочинів.....	182
Стасюк С. В. Зміни податкового законодавства 2016 року як запорука демократизації суспільства	184
Трембіцький А. М. Схилення до розголошення комерційної таємниці: проблеми визначення меж відповідальності.....	187
Утвенко В. В. Правове регулювання соціального захисту окремих категорій непрацездатних громадян України.....	191
Kharchenko O. V. Logic bomb as a rhetorical means of humor.....	195
Чмир О. Б. До проблеми становлення правового демократичного суспільства в Україні	197
Чупрій Л. В. Аксіологічні та гуманітарні аспекти формування правової держави в Україні	200
Шклярук С. Г. Трастові послуги як інструмент виведення активів з України.....	203
Шусть В. В. Ціннісні системи українського суспільства – ідеологічний хаос	205
Якубенко Н. В. Українське дисидентство другої половини 1950-х – 1960-х рр. – зародкова форма громадянського суспільства.....	209
Авсієвич А. В. Правовий характер ознак міжнародного арбітражу	212
Берестецька Л. М. Тенденції розвитку електронного бізнесу в Україні.....	215
Бігдаш В. Д. Особливості формування принципів менеджменту страхової діяльності в Україні.....	218
Гавловська А. В. Оптимальні податки як складова частина іміджу держави та як спосіб подолання правового нігілізму громадян	221
Гончаренко Є. Ю. Сучасна “правова лінгвістика” як питання семантико-стилістичних особливостей перекладу юридичних текстів з німецької мови	224
Григор’єва М. І. Міжнародний досвід взаємодії держави і суспільства щодо профорієнтаційної роботи та довузівської підготовки молоді.....	227

СХИЛЕННЯ ДО РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Через посилення економічної конкуренції в умовах розвитку ринкових відносин в Україні комерційна таємниця та її охорона набувають пріоритетного значення. В Україні й досі відсутній повноцінний правовий механізм захисту комерційної таємниці, й зокрема від такого протиправного діяння як “схилення чи схиляння до розголошення комерційної таємниці”.

Згідно ст. 18 Закону “Про захист від недобросовісної конкуренції” — складовою недобросовісної конкуренції є “схилення до розголошення комерційної таємниці” [1]. В ст. 32 ГК України відсутнє будь-яке згадування про “схилення до розголошення комерційної таємниці” як складової недобросовісної конкуренції. Про “схиляння до розголошення комерційної таємниці” йдеться в ст. 36 ГК, хоча згадка в назві статті відсутня [2].

У ч. 5 п. 3 ст. 3 “Договору про проведення узгодженої антимонопольної політики” також відсутнє будь-яке згадування про “схилення до розголошення комерційної таємниці” як складової недобросовісної конкуренції [3].

Розглядаючи дефініцію схиляння (*схилення*) до розголошення комерційної таємниці зауважимо, що вона не має єдиного трактування в чинному законодавстві. Відповідно до ст. 18 Закону “Про захист від недобросовісної конкуренції”, “схиленням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв’язку з виконанням відповідних обов’язків відомості, що відповідно до законодавства становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб’єкту господарювання [1].

А згідно ст. 36 ГК “схилянням до розголошення комерційної таємниці” є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв’язку з виконанням службових обов’язків відомості, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб’єкту господарювання” [2]. Проте Закону про комерційну таємницю й досі не прийнято. Науково-практичний коментар до ст. 36 ГК зазначає, що під “схилянням до розголошення комерційної таємниці слід розуміти будь-які цілеспрямовані дії щодо особи, якій ця комерційна інформація була довірена в установленому порядку, якщо особа розкрила інформацію у спосіб, не передбачений її власником, та це завдало чи могло завдати шкоди суб’єкту господарювання” [4]. Тобто у двох законодавчих актах та науково-практичному коментарі до них ця дефініція трактується не однозначно, що вносить певні проблеми при їх практичному застосуванні.

Схилення до вчинення злочину передбачає збудження бажання (*переконання у бажанні, вигідності, потребі*), викликання рішимості або зміцнення наміру іншого співучасника вчинити злочин. У ч. 4 ст. 27 КК йдеться про схилення “іншого співучасника”, а підбурюванням може бути визнано лише схилення до вчинення злочину особи, яка може бути суб’єктом злочину. Підбурювачем визнається особа, яка

умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину Підбурювач є інтелектуальним співучасником і навіює потенційному виконавцю (*можливе підбурювання потенційного організатора або пособника*) думку про необхідність, доцільність чи вигідність вчинення злочину. Підбурювання може виражатися у словесній (*розмова*), письмовій (*лист*) формах, за допомогою засобів сучасної комунікації, міміки і жестів у прямій чи завуальованій формі. Підбурювання має місце лише тоді, коли особа схиляє конкретну особу (*осіб*) до вчинення конкретного злочину (*злочинів*) [5].

Вплив на свідомість і волю виконавця може здійснюватися різними способами. Зокрема Г. Жаровська виділяє такі способи схиляння співучасника до вчинення злочину чи кримінального проступку [6]:

- умовляння — систематичне або одноразове, настійливе прохання (*переконання*) особи у необхідності вчинення злочину чи кримінального проступку;
- підкуп — це надання або обіцянка надання особі матеріальної (*надання грошей або майна, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань*) або іншої (*допомога у працевлаштуванні, вирішення певних життєвих проблем, звільнення від кримінальної відповідальності тощо*) вигоди у разі вчинення нею злочину чи кримінального проступку;
- погроза — залякування особи заподіянням фізичної, майнової, моральної або іншої шкоди у разі не вчинення нею злочину. Тобто це протиправний психічний вплив примушування, що за своїм змістом включає відкриту або завуальовану погрозу настання для особи небажаних для неї наслідків матеріального, службового або особистого характеру (*позбавити утримання або можливості проживати на житловій площі, звільнити з роботи, зменшити зарплату тощо*). Погроза може бути виражена усно, письмово, жестами, демонструванням засобів, якими можна привести майно у непридатність (зброя, вибухівка тощо) [6]. При цьому зауважимо, що відповідно до науково-практичного коментаря до ст. 154 КК погроза — це:

1) знищення (*пошкодження*) майна, тобто доведення майна, яке належить потерпілій особі або її близьким родичам на праві приватної власності, до повної (*часткової*) непридатності цього майна за його цільовим призначенням, вилучення (*позбавлення*) протиправним шляхом (*наприклад, шляхом крадіжки, грабежу або розбою*) власника належного йому майна або (*його*) близьким родичам на праві приватної власності або знищення майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом. При цьому не має значення те, чи мала винна особа насправді намір і можливість реалізувати висловлену погрозу, а важливо лише те, щоб погрози (*залякування*) були сприйняті потерпілою особою як таке, що може бути реально здійснене;

2) розголошення відомостей, що ганьблять її (*його*) або її (*його*) близьких родичів, — це залякування повідомити у будь-який спосіб певним особам або невизначеному колу осіб справжні або вигадані дані про потерпілу особу або її близьких родичів, їхні дії або дії, вчинені щодо них, які потерпіла особа бажає зберегти у таємниці і розголошення яких, на її думку, здатне скомпрометувати або принизити честь і гідність людини (*дані про інтимні сторони життя, таємницю усиновлення (удочеріння), конфіденційну інформацію про особу без її згоди або поширення цієї інформації у публічному виступі, творі, що публічно демонструється, чи в засобах масової інформації, про венеричні захворювання, аморальні вчинки, злочинну діяльність тощо*) [5];

- примус — передбачає домагання від іншої особи вчинення злочину шляхом заподіяння тілесних ушкоджень або застосування до неї іншого насильства, пошкодження належного їй чи її близьким майна, поширення певної інформації про таку особу тощо [6]. При цьому примусом може бути:

1) фізичний примус, — це застосування щодо особи фізичного насильства з метою примушення її до вчинення або невчинення певних протиправних дій всупереч її волі. Тобто, — це дії, які: а) позбавляють особу, щодо якої застосовані, фізичної можливості діяти (*внаслідок зв'язування, позбавлення волі із замкненням у приміщенні, заподіяння тілесних ушкоджень, що призвели до втрати свідомості тощо*); б) спрямовані на те, щоб зламати психологічний опір особи і змусити її вчинити заборонене законом діяння (*побої, мордування, катуванні*) (ст. 40 КК) [5];

2) психічний примус, — це вплив на психіку особи з метою змусити її всупереч її волі вчинити або утриматись від вчинення певних протиправних дій. Психічний примус, — це: а) погроза застосування відповідного фізичного насильства, у т. ч. за допомогою зброї; б) застосування або погроза застосування насильства щодо рідних, близьких, інших осіб, доля яких є важливою для особи, від якої вимагають певних дій чи бездіяльності; в) знищення або погроза знищення майна, що належить потерпілому, його рідним, близьким, іншим особам, доля яких є важливою для особи, від якої вимагають певних дій чи бездіяльності; г) погроза розголошення відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці; д) вплив на психіку особи за допомогою гіпнозу або інших подібних (ст. 40 КК) [5]. При цьому варто враховувати різне трактування терміну “близькі родичі” в різних нормативно-правових актах. Так, відповідно до ч. 1 п. 1 ст. 3 КПК близькі родичі та члени сім'ї, — це “чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у т. ч. особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі” [7]. А згідно науково-практичного коментаря до ст. 115 КК близькими родичами є лише батьки, дружина (*чоловік*), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки [5].

• схилення іншим чином — вчинення будь-яких інших дій (*способів впливу у вигляді прохання, доручення, поради, заклику, наказу, розпорядження або шантажу*), за допомогою яких особа схилила іншого співучасника до вчинення злочину. При цьому науковці зауважують, що загальні вислови стосовно доцільності злочинної діяльності, “воровської романтики” тощо не можуть оцінюватись як підбурювання. Якщо схилання до вчинення злочину здійснено у вигляді наказу чи розпорядження, адресованого підлеглому по службі, то відповідальність за таке підбурювання, а також за виконання зазначених наказу чи розпорядження настає з урахуванням положень, передбачених ст. 41 КК. При цьому “особа, що виконала явно злочинний наказ або розпорядження, за діяння, вчинені з метою виконання такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу чи розпорядження, то за діяння, вчинене з метою виконання такого наказу чи розпорядження, відповідальності підлягає тільки особа, що віддала злочинний наказ чи розпорядження”. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно злочинний наказ або розпорядження [5].

Через неоднозначне трактування чинному законодавстві поняття “схилання чи схилення до розголошення комерційної таємниці” виникає проблема визначення меж відповідальності за її вчинення. У ст. 20 Закону “Про захист від недобросовісної конкуренції” і в п. 6 ст. 36 ГК не встановлено прямої адміністративно-господарської чи цивільної відповідальності за “схилання до розголошення комерційної таємниці” та нанесену при цьому шкоду. Але з урахуваннях усіх складових цього протиправного діяння можна зробити висновок, що на суб'єкта відповідальності за “схилання до

розголошення комерційної таємниці” органами Антимонопольного комітету України (ст. 21) [1] відповідно до ч. 3–7 ст. 52 Закону “Про захист економічної конкуренції” [8] може бути накладено штраф (ст. 21). Або ж потерпілій фізичній/юридичній особі відшкодовано шкоду за її позовом до суду (ст. 24) [1].

Згідно п. 6 ст. 36 ГК за неправомірне збирання, розголошення або використання (знову ні слова про “схилення до розголошення комерційної таємниці”, хоча в п. 4 визначено диспозицію цього протиправного діяння — авт.) відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи також несуть адміністративну (ст. 164³ КУпАП) та кримінальну (ст. 231, 232 КК) відповідальність [2]. Проте, варто зауважити, що в ч. 2 ст. 164³ КУпАП немає ані слова про “схилення до розголошення комерційної таємниці” [9], тобто не передбачено будь-якої відповідальності.

Щодо кримінальної відповідальності за “схилення до розголошення комерційної таємниці” то диспозиції ст. 231 КК “Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю” чи ст. 232 КК “Розголошення комерційної або банківської таємниці” не охоплюють такий склад злочину. Відсутні згадки про цей вид правопорушення в науково-практичному коментарі до цих статей [5].

Науковці вважають, що “схилення до розголошення комерційної таємниці” має ті ж самі ознаки, що й розголошення тільки додатково передбачає спонукання до розкриття комерційної таємниці, особою, якій був наданий допуск до комерційної таємниці в установленому порядку або особою, якій це стало відомо в зв’язку з виконанням нею службових обов’язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди власнику комерційної таємниці [10].

Джерела

1. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України від 07.06.1996 р. із змінами від 18.12.2008 р. // ВВР, 1996, № 36, ст. 164.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. із змінами від 16.07.2015 р. // ВВР, 2003, № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
3. Договір про проведення узгодженої антимонопольної політики. Міжнародний документ від 25.01.2000 р. ратифіковано із застереженням від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до інформ.: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_502 (30.01.2016). — Назва з екрану.
4. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / За загальною редакцією В. К. Мамутова. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 441 с.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. із змінами від 26.11.2015 р. // ВВР, 2001, № 25–26, ст. 131.
6. Жаровська Г. П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України. Автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 Галина Петрівна Жаровська; Інститут держави и права ім. В. М. Корецького. — К., 2004. — 19 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. із змінами від 24.12.2015 р. // ВВР, 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.
8. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001 р. із змінами від 23.12.2015 р. // ВВР, 2001, № 12, ст. 64.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. із змінами від 23.12.2015 р. // ВВР, 1984, додаток до № 51, ст. 1122.
10. Коваль В. Розголошення, схилення до розголошення, неправомірне збирання та використання комерційної таємниці як форми недобросовісної конкуренції / В. Коваль // Підприємництво, господарство і право: науково-практичний господарсько-правовий журнал. — 2002. — № 8. — С. 22–25.